

Helena Denková

Obraz Šumavy v české a německy psané literatuře po roce 1945. Krajina, ztracený a znovuobjevovaný domov, místo setkávání i míjení národů

(posudek konzultanta rigorózní práce)

Rigorózní práce Heleny Denkové navazuje na řadu prací z posledních desetiletí, které se pokoušejí o reflexi místa Šumavy v literatuře 19. a počátku 20. století. Její vlastní téma, obraz Šumavy ve druhé polovině 20. století, navíc hned z dvojí perspektivy, české a německé, však dosud soustavnější literárněhistorickou reflexí neprošlo.

Nastíněná situace ovšem kladla zvláštní nároky na diplomantčinu schopnost samostatné analytické a zejména koncepční práce, na její kompetenci literárněhistorickou i historickou. Domnívám se, že Helena Denková těmto nárokům dostála.

V úvodní části vymezuje svůj cíl, základní postup a strukturu práce. První kapitolu logicky věnuje charakteristice Šumavy v literatuře před rokem 1945. Poté přechází k definování pojmů „šumavská literatura“ (většinou psaná německy, „interními“, šumavskými autory, kterou charakterizuje např. katolicita, motivy lesa a zanikajícího světa) a „literatura o Šumavě“ (většinou česká tvorba „externích“ autorů, sledující nacionální cíle a charakterizovaná např. idyličností /). Je-li jako zakladatel „literatury o Šumavě“ zmíněn Rudolf Mayer, neměla se tu alespoň ve výčtu objevit i další, neméně významná jména z 19. a 20. století, např. E. Krásnohorská, A. Heyduk, J. Váchal; někteří z nich jsou sice zmíněni v poznámce na s. 21, ale nemohlo být součástí textu i sledování linie zobrazování Šumavy právě až k dnešku?

Autorka ale oprávněně obrací pozornost tam, kde vidí těžiště své práce. Neopomíjí přitom nutnost definovat šumavský region geograficky, přičemž obsáhle a velmi pozorně sleduje proměny historických, národních a kulturních hranic. Všimá si nesouřadnosti pojmů „Šumava“ a „Böhmerwald“, aniž by ovšem zmínila staré keltské pojmenování Šumavy „Gabreta“, tedy „pohoří kozorožců (Strabón, Ptolemaios; na rozdíl od „Sudeta“, „pohoří kanců“). Obratně se Helena Denková vyrovnává např. s Putnovým kulturním rozdělením kraje, když připomíná jeho historickou podmíněnost. Na ucelenou definici Šumavy jako prostoru v literatuře po roce 1945 s vědomím její obtížnosti rezignuje a kapitolu o prostorovosti završuje charakteristikou trojího pojmání šumavského prostoru, přičemž pečlivě v řadě ukázek z české i německé beletrie dokumentuje její vnímání jako hráze a

hranice (i ve vztahu k ostatní jihočeské krajině), jako otevřeného příhraničního prostoru a konečně jako vertikály.

Od této perspektivy plynule přechází k popisu umělecké reflexe estetických kvalit šumavské přírody (Šumava drsná a Šumava krásná) a podobně (tedy v opozicích) pojednává i další aspekty šumavského prostoru (Šumava jako domov a Šumava opuštěná).

Ideově nejzávažnější je pátá část práce, která se opírá o hledisko času a v historických souvislostech charakterizuje proměňující se vztahy mezi Čechy a Němci a jejich literární reflexi, a to nejen v průběhu 20. století, ale prakticky až do současnosti. Zejména v popisu vzájemných stereotypů vnímání příslušníků druhého národa a toho, jak se promítají i do beletrie, dokáže být pozorná, přesná a objektivní.

Práce má kvalitní, promyšlený a neodbytný závěr, který nejen shrnuje předchozí poznatky, ale ústí do přesvědčivě argumentované úvahy o neaktuálnosti termínu „šumavská literatura“ v dnešní době.

Přednosti předložené práce jsou zjevné – její autorka se úspěšně vyrovnala s prakticky neznámým materiálem, jako první na české straně zhodnotila tvorbu málo známých německých regionálních spisovatelů (H. Grill, B. Setzwein ad.) a úspěšně ji dokázala komparovat s tvorbou českých autorů (O. Fibich, F. Hobizal, J. Hrubý). Poukázala na mnohé společné rysy, ale nehledala souvislosti násilně. Opřela se o reflexi značného množství prostudované české i německé beletrie, ale odpovídajícím způsobem se vyrovnala i s odbornou literaturou. Práci pak charakterizuje širší záběr, ale i promyšlenost a systematičnost, s níž jsou jednotlivé jevy uváděny do souvislostí. Podtrhnout je třeba také skutečnost, že autorka pracovala zcela samostatně (podstatná část práce vznikala během studijního pobytu v Řezně).

Nedostatky práce nenacházím ve zvoleném tématu a metodách, ale pouze ve způsobu zpracování. Některé jevy jsou popisovány opakovaně, jen s poněkud proměněným nasvícením. Ve snaze o přesnost a korektnost autorka někdy přepíná, takže její charakteristiky působí konstruovaně a výčty popisně. Domnívám se, že při větší stylové sevřenosti by kvality její práce vynikly ještě výrazněji. Jinak je práce po jazykové a formální stránce bezchybná, z technických nedostatků lze uvést pouze nejednotný formát poznámkového aparátu.

Domnívám se, že práce dobře splňuje požadavky kladené na rigorózní práci.